

BİLGİ BURJUVAZİSİ

Bilginin Ekonomi-Politiđi Üzerine Bir Deneme

ALİ N. KARTAL GÜLBAHAR

BİLGİ BURJUVAZİSİ

Bilginin Ekonomi-Politiđi Üzerine Bir Deneme

Ali N. Kartal Gülbahar

Nika Yayınevi - 72

Haziran 2018.

ISBN: 978-605-9386-36-4

Sertifika No: 26357

Yayın Yönetmeni: Bülent Özçelik

Kitap Editörü: Savaş Aktur

Kapak Tasarım: Leyla Çelik

Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Fita Petrol, Madencilik, Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Nika Yayınevi Fita Petrol, Madencilik, Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'nin markasıdır.

Baskı ve Cilt: ERS Reklamcılık ve Matbaa

Sertifika No: 33885

Nika Yayınevi

Yüksel Cad. 30/8 Kızılay Ankara

T: 0312 433 71 15 F: 0 312 433 71 15

www.nikayayinevi.com e-posta: info@nikayayinevi.com

BİLGİ BURJUVAZİSİ

Bilginin Ekonomi-Politiđi Üzerine Bir Deneme

ALİ N. KARTAL GÜLBAHAR

Nika Yayınevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
1 İNSAN, MÜLKİYET, İHTİYAÇLAR	
1.1 İnsan ve Toplum	13
1.2 İşbölümü ve Mülkiyet.....	17
1.3 İhtiyaçlar.....	33
2 KAPİTALİST ÜRETİM VE SORUNLAR	
2.1 Üretim ve Değer	39
2. 2 Kâr	55
2.3 Fiyat/Para/Kriz.....	64
2.4 Ücret	92
2.5 Pazar.....	101
2.6 Küreselleşme/Finansallaşma	108
3 BİLGİ VE BİLGİ BURJUVAZİSİ	
3.1 Bilgi.....	129
3.2 Bilgi Burjuvazisi	142
SONUÇ	157
KAYNAKÇA	161

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitap, “Devlet, İktidar ve Hegemonya” adıyla yayımlanması planlanan ve söz konusu kitabı tamamlayacak olan bir çalışma olarak düşünülmüştü. Ancak koşullar bu ikinci çalışmanın, ilk kitap olarak hazırlanmasını gerektirdi.

Böylece, ekonomi-politiğin, bir diğer deyişle siyasal ekonominin, siyasal kısmı ilk kitabın konusu olarak sonraya kalırken, ekonomi kısmı elinizde bulunuyor.

Yine de, ilkinden bağımsız okumaya engel teşkil etmeyecek bir kurguya sahip olması teselli verici.

GİRİŞ

İnsan, bir başına, yalın halde yaşayamayacak olan canlıdır. Aynı türün cinsleri olarak ne erkek, ne de kadın bunu başarabilir. Türün devamını sağlamak, cinsler arasında kaçınılmaz bir “ilişki” gerektirir. Önce insan-insan ve ardından insan-doğa; ilki, insanlığın, ikincisi de, insanın bekası için zorunluluk arz eder. Ve işte bütün bu ilişkiler, bilimsel disiplinlerin de kaynağını oluşturur.

Bu ekonomi-politik için de geçerlidir.

İnsanın tarafı olduğu her ilişki, gerçekte, bir ihtiyaç-tatmin ilişkisidir. Canlı tutan yaşam enerjisi, kaynağını (yani yemek ya da gıda) bulmak üzere insanı harekete geçirir. İşte ihtiyaç, bu hareketin potansiyelidir. Dar anlamda, ihtiyacın karşılanmasında da sistematik ya da disiplin ekonomidir; sürecin organizasyonu ve yönetimi de politik. İnsanın kendi ihtiyacı üzerinden nesnelere girdiği ilişkinin gevşek ya da sıkı bağlarla ifadesi, mülkiyet olgusu; diğer insanlarla ya da öznelerle girdiği ilişkinin de yükümlülük olgusu ya da bağları üretmesi, ilişkinin güç dengesini, aktif ya da pasif tarafı olmak bakımından önemli hale getirir. Mülk, ilişkinin kritik ögesidir. Mülk sahibi onu korumak ve savunmak, mülk sahibi olmayan da, mülk üzerinde kurulmuş bu “hakka” saygı duymak, onu tanımak ile yükümlüdür.

Mülk edinmenin bu biçimi, yani özel mülkiyet, kendisinden önce ve sonraki bütün ortak ya da toplumsal biçimlerini dönüştürerek, çözümlenerek gelişmiştir. Onu kutsal kılan akılcı yapıya da kapitalizm ile kavuşmuştur.

Aslında ekonomi-politiğin tarihi, burjuva iktisadının bütün kutsal değerlerini kuşanmış kurnaz, çıkarıcı yaratık *homoeconomicus* ile Marksist iktisadın kutsal değerlerini kuşanmış sınıf bilinçli, çıkarlarından arınmış mükemmel yaratık *proleter* arasındaki ekonomik ve politik değerler rekabetinin tarihidir.

Biri insanı çıkarlarıyla bezeyen, diğeri de insanı çıkarlarından arındıran iki ayrı toplumsal formasyonun, iki ayrı öznesine dönüşmüşlerdir.

Homoeconomicus, kapitalist üretim ilişkilerinin öznel, *proleter* de, özel mülkiyetin söz konusu olmadığı, müstakbel sınıfsız toplumun akla dayalı, nesnel çözümler arayan simgeleridirler. *Proleter*in bireyselliği ve özgür aklı, toplumsalın nesnel aklı içerisinde erirken, *homoeconomicus* bireyselliğin tadını, özgür aklını, öznelliğin hizmetine koşarak çıkarır. *Proleter* için ihtiyaç, hissedilen bir “şey” değildir; planlanabilir bir “şey”dir ve bu şey planlanarak üretilir. *Homoeconomicus*, hissedilen ihtiyacı karşılama öngörüsü içeren ürün üretimi yaparken, hissedışı de üretebilmenin hesabını yapar. *Proleter*in üretimi, bireysel hissedışı gözetmez; çünkü toplumsal, bireyselin, içine bırakıldığı planlanmış hissedıştır. *Homoeconomicus*, bireysel, özgür üretim aracılığıyla, öznellik üretimini de içeren bir süreçte, karar veren konumundadır ve kapitalizmin üretim anarşisi, öznellik üretiminin imkânına dönüşür. Üretimin, rasyonaliteye ihtiyaç duymadığı bu sürecin tamamı, paradoksal biçimde, aklın yönetimindedir.

Emek-değer yaklaşımı, üründen ayırdığı emeği, değerleyen bir anlayışa yaslanır. Ürünün değeri de, kullanışlılığı da, emeğin değerli ve kullanışlı olmasından kaynaklanır. Bu, aynı zamanda, maddi üretim sürecinden aklın dışlanması nedeniyle de. Zira “[g]enel olarak söylemek gerekirse fikirler, hiçbir şeyi iyi bir sonuca vardırılmazlar. Fikirleri iyi bir sonuca vardırılmak için, pratik bir gücü kullanan insanlar gerekir” (Marx ve Engels, 2009; s. 172)

derken, kastedilen, aslında emektir ve canlı emeğin kutsanması, dolaylı olarak, ölü emeğin de kutsanmasıdır.

Ne Ford tipi, ne de post-Ford tipi üretim süreçlerinin gelişim ve değişiminde emeğin herhangi bir dahli bulunmamaktadır. Aklın, zekânın inisiyatifi söz konusudur. Hem *bölerken* Taylor, hem de *birleştirirken* Ford, her ikisi de, kapitalist üretim sürecini kol emeği temelinde *birleştirmişlerdir*. Ancak bunu yaparken de, kafa emeğini dışarıda bırakmışlardır. Geleneksel emek denetim süreci, bu nedenle, kafa emeğini kapsamaz. Dolayısıyla emek-değer yaklaşımı ile endüstriyel kapitalizmin emeğe yaklaşımı, aynı gelenek temelinde örtüşür.

Oysa değer, emeğin kendisi değildir; emeğe, hatta sadece canlı emeğe yapılan bir atıftır. Makineli ya da makineye uygulanan canlı emeğin, değer yaratma kapasitesinden hareketle, ölü emeği, yani makinenin kendisinin değersiz kılınmasını içeren bir değer yaklaşımının CNC tezgâhlar ve/veya akıllı robotların maddi üretim sürecindeki yeri ile “emeğinin” yarattığı değer konusunda verecek bir cevabı bulunmamaktadır. Çünkü üretim sürecini, ürünü planlayan, tasarlayan güç, kafa emeği ihmal edilir, bir başka deyişle, kol emeğine kurban edilir.

Kol ya da makine, ölü ya da canlı emeğin enerji olarak uygulandığı maddi üretim sürecinin yaratıcı, bütün bunları tasarlayan güç olarak akıldır; zamanda hareket eden, zamanı üründe nesnelleştiren akıl.

Değer, artık, zihinsel, dijital, gayri maddi biçimler olarak üretime koşulan bu yeni emek biçimiyle temsil edilmektedir.

Bilgi ve bilgi ürünleri üretimi, yeni bir değer yaratma sürecine, yeni bir ekonomi-politiğe evrilmiştir: Bilginin ekonomi-politiğine.

